۶-۷- روش سنجش ریسک اعتباری

سنجش ریسک اعتباری برای اشخاص حقوقی توسط ترکیبی از مدل‌های آماری رگرسیونی و تجربی انجام می‌گیرد. نتیجه چند مدل از کامپیوتر استخراج شده و سپس توسط تحلیلگر ریسک دقیق‌تر بررسی می‌شود. با توجه به تجربه کارشناس و نظر مدیر واحد ریسک، رتبه اعتباری استخراج شده از کامپیوتر به صورت مثبت و یا منفی تعدیل و نهایتا به واحد اعتبارات اعلام می‌گردد .

به طور خلاصه عوامل موثر در بهبود رتبه اعتباری، شامل صورت‌های مالی حسابرسی شده، شفافیت عملکرد مشتری، عدم وجود سابقه مشکلات در پرداخت بدهی‌ها، نسبت اهرم مالی پایین، سودآوری مناسب، نقدینگی مناسب و نسبت‌های مالی که نشانگر قابلیت پرداخت بدهی از محل درآمد شرکت می‌باشد.

مراحل سنجش ریسک اعتباری

- دریافت صورت‌های مالی از واحد اعتبارات
- چک کردن وجود داده‌های صورت‌های مالی حداقل ۳ سال شرکت در پایگاه داده ریسک
- انجام Consistency Check جهت حصول اطمینان از صحت داده‌ها
- انتقال داده‌ها از پایگاه داده ریسک به فایل اکسل
- تهیه و تحلیل گزارش اعتبارسنجی
- تشکیل کمیته داخلی جهت بررسی جمعی پرونده‌های پیچیده‌تر
- اعطای رتبه‌ی اعتباری نهایی
- ارسال لیست پرونده‌های با رتبه و گزارش به اعتبارات
- وارد کردن رتبه‌ها در CARM
- رکورد پرونده‌ها در یک لیست اکسل و انتقال دوره‌ای آن‌ها به SQL.

جزئیات گزارش اعتبارسنجی

۱- ذکر موضوع فعالیت شرکت در گزارش

۲- ذکر پیشنهاد اعتباری به همراه وثایق درخواستی

۳- رسم شش نمودار استاندارد شامل:

- نمودار ۱: درآمد، کل تسهیلات و خالص سرمایه در گردش
- نمودار ۲: جریان وجوه نقد عملیاتی، خالص جاری شرکا و تسهیلات کوتاه مدت
- نمودار ۳: حساب‌ها و اسناد دریافتنی و حساب‌ها و اسناد پرداختنی
- نمودار ۴: پیش‌دریافت‌ها و پیش‌پرداخت‌ها
- نمودار ۵: موجودی کالا و دارایی‌های ثابت
- نمودار ۶: حاشیه سود عملیاتی

۴- تحلیل صورت‌های مالی و اعطای رتبه پایه اعتباری شامل:

- **تحلیل وضعیت نقدینگی:** ابتدا نسبت‌های جاری و آنی شرکت بررسی می‌شوند تا اطمینان حاصل شود که شرکت به ازای تعهدات کوتاه مدت خود دارایی جاری قابل قبول داشته باشد. سپس جریان وجوه نقد عملیاتی شرکت در سال‌های اخیر مورد ارزیابی قرار می‌گیرد و مقایسه‌ای بین این آیتم و فروش شرکت صورت می‌گیرد تا بررسی شود به ازای فروش، چه میزان وجه نقد وارد شرکت شده است. آیتم مهم دیگر دوره نیاز به نقدینگی می‌باشد که حاصل جمع دوره وصول مطالبات و دوره گردش موجودی کالا منهای دوره پرداخت تعهدات می‌باشد. این عدد نشان دهنده روزهایی است که شرکت نیاز به نقدینگی دارد و به طبع آن هرچه این عدد کم تر باشد نشان دهنده وضعیت بهتر نقدینگی شرکت است. با مقایسه مبلغ حساب‌ها و اسناد دریافتنی و حساب‌ها و اسناد پرداختنی در واقع میزان فروش نسیه و خرید اعتباری را مقایسه می‌کنیم. هرچه میزان خرید اعتباری بیشتر و میزان فروش نسیه کم‌تر باشد وضعیت نقدینگی شرکت نیز بهتر خواهد بود. مورد آخری که مورد بررسی قرار می‌گیرد، مبالغ سفارشات و پیش‌پرداخت‌ها و پیش‌دریافت‌ها می‌باشد. پیش‌دریافت بالا به همراه سفارشات و پیش‌پرداخت‌های پایین منجر به وضعیت نقدینگی بهتری خواهد شد. در پایان مقایسه‌ای بین نسبت جاری و دوره‌ی نیاز نقدینگی صورت می‌پذیرد بطوریکه دوره‌ی نیاز نقدینگی طولانی‌تر نیازمند نسبت جاری بالاتری می‌باشد.
- **تحلیل وضعیت اهرمی:** نسبت‌های اهرمی توانایی شرکت در باز پرداخت تعهدات خود در کوتاه مدت و بلند مدت را نشان می‌دهد که بسیار مورد توجه بانک‌ها می‌باشد. نسبت‌های اهرمی یا بدهی مستقیما ساختار سرمایه شرکت‌ها را مورد ارزیابی قرار می‌دهند. در وهله‌ی اول نسبت مالکانه (نسبت حقوق صاحبان سهام به کل دارایی ها) مورد بررسی قرار می‌گیرد تا اطمینان حاصل شود که حداقل استاندارد مورد نیاز بانک مرکزی (۲۵ درصد) رعایت شده باشد. برای اینکه ببینیم چه مقدار از تعهدات شرکت کوتاه مدت است، نسبت بدهی جاری به حقوق صاحبان سهام بررسی می‌گردد. سپس رقم تسهیلات دریافتی شرکت با مجموع بدهی جاری مقایسه می‌شود تا دریابیم چه درصدی از بدهی‌های جاری را تسهیلات تشکیل می‌دهد . رقم تسهیلات دریافتی همچنین باید با میزان فروش شرکت نیز مقایسه گردد تا دریابیم آیا روند اخذ تسهیلات و فروش با هم تطابق دارند یا خیر. نسبت Net Gearing برای ارزیابی میزان تسهیلاتی که به ازای آن وجه نقدی در شرکت موجود نیست بکار می‌رود که طبعا هرچه این نسبت بزرگ‌تر باشد وضعیت اهرمی شرکت بدتر خواهد بود. برای اینکه ببینیم شرکت توان لازم جهت بازپرداخت هزینه‌ی مالی را دارد از نسبت پوشش بهره که از تقسیم سود عملیاتی به هزینه مالی بدست می‌آید استفاده می‌گردد.
- **تحلیل وضعیت سودآوری:** سودآوری شرکت باید با میانگین صنعت خود مقایسه شود. حاشیه سود عملیاتی و خالص شرکت با میانگین حاشیه سود حوزه‌ی فعالیت شرکت مقایسه می‌گردد. آیتم‌هایی مانند سایر درآمدها نیز در صورت سود و زیان مور بررسی قرار می‌گیرند زیرا باعث بیشتر شدن سود خالص گردیده اما ممکن است این سرفصل سپرده بانکی بوده و یک درآمد همیشگی نباشد و همچنین با ریسک های خود از قبیل تغییر در سیاست‌های نرخ بهره، برخوردار باشد. علاوه بر این سودآوری شرکت روی دارایی‌ها و منابع مورد استفاده مورد

ارزیابی قرار می‌گیرد که به ترتیب از نسبت های ROA و ROCE استفاده می‌شود، لازم به ذکر است این دو نسیت با توجه به ماهیت فعالیت شرکت تفسیر می‌گردد زیرا برخی از فعالیت‌ها نیازمند دارایی ثابت بسیار بالایی است و این موضوع ROA را با کاهش روبرو می‌سازد و لذا مقایسه‌ی بین این دو نسبت با متوسط صنعت مربوطه صورت می‌پذیرد. لازم به ذکر است روند حاشیه سود عملیاتی بطور مجزا و نیز در مقایسه با روند فروش و نحوه‌ی دریافت و پرداخت از لحاظ دوره‌ی زمانی مقایسه می‌گردد، باید توجه داشت برخی از شرکت‌ها با پیش گرفتن سیاست فروش نسیه، حاشیه سود خود را افزایش می دهند.

- **تحلیل وضعیت عملکرد:** نسبت ثبات درآمد نشانگر میزان ثبات درآمد شرکت در سال‌های متوالی است. در شرکت‌های پیمانکاری درآمد و سود بر اساس میزان درصد پیشرفت کار تعیین می‌شود بنابراین ممکن است نوسانات زیادی در درآمدهای‌های سال‌های مالی وجود داشته باشد که این نسبت در تصمیم گیری عملکرد شرکت تاثیر گذار است. همچنین با استفاده از نسبت کیفیت سود می‌توان پی برد که چه میزان از فروش شرکت اعتباری بوده و یا چه بخشی از سود به صورت نقدی وارد شرکت شده است. روند تسهیلات با روند فروش، سود عملیاتی و جریان وجوه نقد مقایسه می‌گردد؛ بایستی الگوی این سه روند از توجیه منطقی برخوردار باشد، در غیر این صورت نشان از هزینه کرد نامطلوب تسهیلات توسط شرکت دارد.

۵- نگارش توضیحات در گزارش و ذکر رتبه ی قبلی در صورت وجود
۶- نگارش نکات تحلیلی متداول قابل طرح در کمیته
۷- رتبه پایه از سیستم کامپیوتری
۸- اصلاح رتبه پایه بر اساس نظر کارشناسان در مورد وضعیت شرکت در میان رقبا
۹- لیست تعدیلات دریافت شده از کارشناس اعتبارات
۱۰- تطبیق رتبه‌های اعتباری به دست آمده از هر یک از روش‌ها
۱۱- بررسی تطبیق رتبه‌های جدید با رتبه‌ی قدیمی (در صورت وجود)
۱۲- بررسی دیرکرد در پرداخت‌ها

فعالیت‌های بهبود مدل‌های اعتبارسنجی

- اصلاح مدل کامپیوتری اعتبارسنجی به صورت دوره‌ای
- تحلیل صنایع و به روز رسانی آن
- طرای پرسشنامه‌ی جدید منطبق بر دغدغه‌های پولشویی
- بهبود استخراج اطلاعات از گزارش مدیریت ریسک